

Открытый урок.

**«Муьгьуьббатдин гьижран
хирез дарман авач!»**

Тарсунин тема:

**« Ст1ал Саядан
муьгьуьббатдин
лирика!»**

Подготовила: уч. родного языка и литературы Исаева А.А.

Аялар, кѐе чна дишегълийрикай сад тир Ст1ал Саядан муьгъуббатдин лирикадай ачух тарс тухуда .

Тарсунин тема: « Ст1ал Саядан муьгъуьббатдин лирика!»

Ст1ал Саядан шииррал чун ч1ехи жезва. Тема гат1умазди, чна рик1ел хкин чаз мад гъихътин шаирар ава Саядан хътин тема гвай, гъамуни кайи:

Анхил Марин (авар), Куркви Щаза(лак), итимрикай Сукъур Къурбан (авар- Маса гайи Меседу).

Аялри биография Анхил Маринан лугъун, Куркви Щазадин.

Гила чна Саядан уьмуьрдикай муаллимди куьруь суьгъбет авун.

Шаир Ст1ал Саяд виликан Куьре округдин (гила Сулейман-Стальский райондин) Агъа Ст1алрин хуьре лежбердин хизанда дидедиз хъана. Дерин къат1унар ва хци зигъин авай руш халкъдин манийрал рик1 алаз ч1ехи хъана. Адаз халкъдин маниярни гзаф чидай.

Саядни гъа хуьруьнви лежбер Мирземегъемедан гада Шихрагъим чеб-чпел ашукъ хъана.Амма Саяд вичин к1анидаз къисмет жезвач.

Ихътин инсафсузвили шаирдиз еке эсер ийизва:

За цаваривай къазва хабар,

Ашукъ хьунухъ тахсир я жал зи,

Чара хьуни авур къабар

Зи рик1елла , эхир я жал зи?

Ада вичин дериндикай лугъузва, амма чара жезвач:

Дуьнья тирвал гъарайна за,

Зун к1анидаз къисмет хъанач мад.

Сир виридаз ахъайна за,Зи гафарихъ къимет хъанач мад.

Саядан разивал авачиз , стхади ам масадаз гъуьлуз гана. Ихътин мусибат, инсафсузвал эхиз тахъана , 20 йиса авай руш хажалатдикди азарлу хъана ва кечмиш хъана.

***Ст1ал Саяд вичин девирдин алчах ч1уру адетриз, татугайвилериз
вик1егьдаказ акси экъеч1на:***

Идуьньядин к1аник хъуй чин,

Чи дердериз дава тахъай,

Шехъ тавуна бес за вучин,

Садакайни чара тахъай.

Дагъви дишегълидин ихтиярсузвиликай , бахтсуз къадар-къисметдикай ч1алар туьк1уьруналди Саяда вичин девирдилай, адан адалатсуз къанунрилай наразивал къалурзава. Вич гъахъсузвилин зунжурда гъатай ч1авуз ада кавхадиз шикаят авуна, амма кавхани, фекъи хъиз, нин патал алат1а къат1унай шаирди, а зулумкаррихъ элкъвена, уьтквемвилелди лагъанай:

Саядан чан ят1ан гъайиф ,

Ви вилик жен алчах, зайиф.

Ви терездин мийир тариф, Бес хъана заз акун, кавха.

Чаз чи халкъдин манияр, мисалар ава, руьгъ хкажир. Ханарин зулумрикай рик1из сабур гудай.

Исполнение песни (Вун рагъ яни вун варз яни чан Алагуьзли).

Исятда чна сегънедал къалурда гъик1 100 манат патал стхади маса ганат1а :

Автор : Саяд манияр лугъуз багъда лацу п1енидин тарцин к1аник ава:
«Тарал алай лацу п1ени...»).

Шихрагъим :-В-у-у, я Саяд, вуна вуч перишан манияр лугъузва ?

-Вун заз, зун ваз к1ан я!

Саяд: -Я?

- Ават1а дугур ви диде-буба зи стхадин патав.

Шихрагъим :- -Я Саяд, ада 100 манат гвачиз гъич варцин патагни гат1умир лугъузва. Чаз пул авач.

Саяд: - Ам шкъакъ я! Ви бубани шкъакъ я!

Шихрагъим :-Туш, я Саяд! Амай СА мални маса гайила , ахпа чна вуч неда?

Саяд: -Ават1 зун кавхадин патав фида.

-Ваз ван атанани, чи хуъруъз СА кавха атанвалда?

Шихрагъим :-Вазни нигай вуч к1анзават1а?

-Абур чи ивияр хъвадайбур я!

-Вун ч1алахъ жемир , Саяд.

Саяд: - За ахтармишда.

Шихрагъим :-Гъик1?

Саяд: - За адаз лугъуда, чан кавха, чун кьве жегъил фадлай сад-садал ашукъ я.

Шихрагъим :-Чидач ман.

Саяд: -Къала зун финн

Шихрагъим :-Я чан Саяд!

Автор :- Руш физва кавхадин дарматриз, ада рак1арар гатазва. Экъуьч1зава нуькер

Нуькер: - Вуч лазим я?

Саяд: - Ваз лугъур зат1 туш

Нуькер: -Лагъ, кавха миск1ида ава.

Саяд: - Ваъ

Нуькер: -Ават1а лагълагъар ямир.

Саяд: -Вунни вач СА кап1 ая.

Автор :- - И арада хквезва кавха.

Кавха: -Вуч кал я?

Саяд: Саламалейкум, кавха

Кавха: - Ханум вун зи къвалав атанвайди яни?

Саяд: _ Эх, ваз лугъур заз са арза ава.

Кавха: -Лагъ кван

Саяд: -За къилди лугъуда

Кавха: -Ша

Саяд: -Чан кавха, заз Мирземегъемедан гада Шихрагъим к1анзава, чун фадлай къвед сад-садал ашукъ я. Стхади ихтияр гузвач. 100 манат це лугъузва .Абур кесибар я.Абуруз авач.

Кавха: - Вун хътин гуьзел рушахъ 100 манат т1емил я-1000 манат т1алабна к1анзава! Хциз ихътин гуьзел руш к1ан жен. Заз хва авайт1а за вун садазни гудачир, ахътин бакъушрин гъиле твадацир.Буба диде гъинва?

Саяд: - Абур амач. Зи стха ч1ехиди я, адаз ник къачуз к1анзава..А-а-а чида , чида, а тавханайра нез-хъваз гъатканавайди. Хъсан я. Ахлад.

Автор :-Нуьквер физва стхадиз эвериз.Къвезва феъи .

Феъи :-Салам . Вун нисинин кап1 ийиз акъатнавач хъин?

Кавха: -Яда ,заз СА ихтилат ава. Ваз Саяд лугъур руш чидани. Пагъ, ахътин гуьзел руш чир жени манн. Ада вичиз к1аниди ава лугъузва. Рушан буржи я вич гайидаз фин. Дуьз яни? Яда вуч гуьзел рушар ава куь Ст1алрал? Сарабугъадин куьл незвайбур гъик1 жен? Вик1егъ руш я ам. Адан манийрин ванн атайт1а, патагай къакъуд жедач. За зи хтулаз чуьнуьхда.

Фекъи :-За никягъ ийидач , вучиз лагъайт1 рушанни гададин ихтияр авачиз заг жедач.

Кавха : -Вун тахъайт1а, зав СА лем жагъуриз жедачни?

-Къвезва стха

Кавха : -Вун яни Мирземегъамедан гада?

-Эх. Вуч тахсир ква зак.

Кавха : Ваз шумуд вах ава

-Заз 4

Кавха : -Пуд вах ваз тур. Саяд- ам агакънава, гуъзелрин гуъзел. Виш манат къачун Сталрин адет яни, тахъайт1а эллерин? Ма 100 манат , къачу ник. Чи к1валахар къуъл жезвай хътинди я ! Сарабугъдадин къуъл!!!

-Зун иниз къуллугъ ийида лагъана атанвайди я, кеф ч1угвада лагъана. Зун кавха хъанач – судья хъана. Агъакши(гададин буба) арза гваз атанва, гададика канва лугъуз.

Вуч яхсуз руш я. Вуч к1ани так1анар авай руш я., яхсуз!! За 10 манат гана Къайгъу туш за ам кура – кура адан чандай ахкъудда. Къвер гъафтеда за руш Къурагъиз къутхуда.Вуна жуван гададин иесивал ая, тахъайт1 за ам Сибирдиз акъудда.

Автор :- -Саядан манийрин ванн къведа (вкл старинную песню)Саяда яргъал дурумнач. Фена кавхадин хутулаз 2 аялни хъана Гъабурни гваз Агъланан к1вале к1еви жезва Исмаилаз аял хк1анзава ада гузвач. Саяд начагъ хъайила адаз ухшардалди чир жезва. Аялар ваха ч1ехи хъийизва . Хутулар, птулар жезва ва абурукай садаз Саядан т1вар гузва.

Гафарин винел к1валах.

Верем –бахтсуз

Саба- лак1аб

Бедназар – азарлу хъун

Рик1ин паргъа – рик1ин дарман

Фелек – аллагъ

Песня о матери спеть или включить (чан диде)

Тарсунин нетижаяр къун:

Муаллимди шиир к1елда:

Ст1ал саяд , гуьзел Пери,

Гьикъван дердер эхна вуна.

Так1ан касдиз гана гьуьлуьз,

Алчах, намерд хуьруьн кавха.

Ви бахтунал рахай къаргъа,

Я бедназар хъайи Саяд!

Архадикай душман хъайи,

100 манатдихъ маса гайи!

Я бедназар хъайи Саяд!

Къеневай рик1 , жигер кайи,

20- йис – ибур яшар яни?

Эхиз жедай крар яни,

Муьгьуьббатди кайи, Саяд!

Саядан хьтин уьмуьр гьич садазни тахьуй.

К1валин к1валах.